Spuścizna Exelsjora

Britta Fahlgren
fot. z arch. autorki

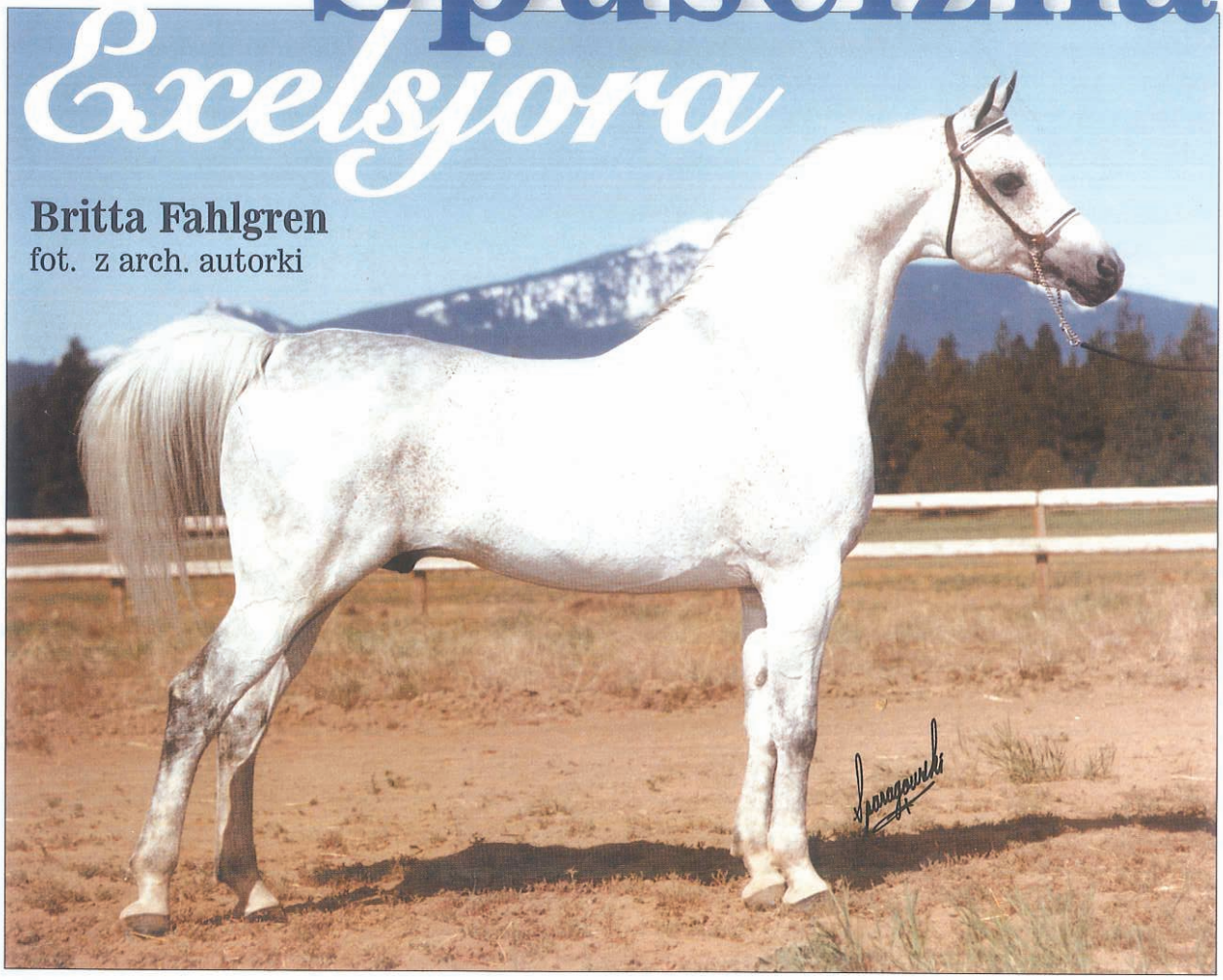

W 1963 r. urodził się w Janowie Podlaskim siwy ogierek, o którym zbyt prędko zapomniano, być może z powodu jego przedwczesnej śmierci. Nie pokrył w Polsce ani jednej klaczy, a mimo to wywarł przemożny wpływ nie tylko na hodowlę w Szwecji ale również w Polsce, USA i na całym świecie.

Tym ogierem był Exelsjor (Aquinor – Eleonora po Witraż).

Jego matka, Eleonora, należała do rodziny żeńskiej pochodzenia francuskiego, wywodzącej się od Cherify or. ar., urodzonej w 1869 r. w Syrii, skąd importowano ją do stadniny Tiaret w Algerii. Przedstawicielką tej rodziny, sprowadzoną do Polski w 1930 r., była Guenina 1924 (po Cherine or. ar.), prababka Eleonory, importowana do Snopkowa. Rodzina klaczy Cherifa or. ar. należy do najmniej licznych w polskiej hodowli, lecz wyszło z niej wiele wartościowych ogierów, takich jak Elf, Elkin, El Trypoli, Elbrus, Ernal, Engano i Eleuzis, wywodzących się z rodziny założonej przez klacz Eleonora. Jej matka, Zmora, i babka, Bad, zaginęły podczas II wojny światowej, więc po zakończeniu działań wojennych w 1945 r. okazało się, że Eleonora została jedyną reprezentantką rodziny. Na szczęście Bad zdążyła jeszcze urodzić ogiera Bad Afas 1940, którego wnukiem był wielki Comet, a Eleonora wydała na świat 16. potomków, wśród których znalazły się dwie rodzone siostry, Elwirena 1954 i Ellenai 1956 po Wielki Szlem.

Ojciec Exelsjora, Aquinor 1951, był prawdopodobnie jednym z ostatnich używanych w Polsce ogierów o czysto saklawiańskim rodowodzie. Pochodził

Obok: Exelsjor ur. 1963 (Aquinor – Eleonora) w USA
Previous page: Exelsjor born 1963 (Aquinor – Eleonora) pictured in US

Powyżej/Above: Forexia (Exelsjor – Fuksja)
Poniżej/Below: Alrex (Exelsjor – Alfa)

po ogierze Miecznik od klaczy Amneris wywodzącej się z saklawiańskiej rodziny Milordki, córki ogiera Amurath Sahib. Matka Miecznika, Koalicja również pochodziła z tej rodziny, a jej rodowód był efektem chowu na linię Bairactara or. ar.

Skojarzenie tej pary stanowiło połączenie dwóch przeciwieństw – gniadej kuhailanki Eleonory i mlecznosiwego, utrzymanego w wybitnie saklawiańskim typie ogiera Aquinor. Wynik jednak okazał się rewelacyjny, co potwierdza tezę o „wybujałości mieszańców" czyli efekcie heterozji. Produkt udanego połączenia skrajnie odmiennych feno- i genotypów cechował się bowiem nadzwyczajną zdolnością do ulepszania kolejnych pokoleń.

Kiedy w 1964 r. szwedzki hodowca Erik Erlandsson po raz pierwszy zobaczył konie czystej krwi arabskiej (jedną z nich była Elwirena, importowana w 1960 r. do Szwecji) – od razu „oszalał" na ich punkcie. Wynikiem tego zauroczenia były częste wyjazdy do Polski. W Janowie Podlaskim miał okazję widzieć matkę Elwireny, Eleonorę, wówczas już dwudziestoletnią. Jeszcze po czterdziestu latach zapewniał, że nigdy nie zapomni jej typu, urody, charyzmy i przepastnych, czarnych oczu! Erik nabył wtedy kilka klaczy i poprosił o pokazanie najlepiej się zapowiadających, młodych ogierków. Zaprezentowano mu dwa, wśród nich Exelsjora, ale nie był on przeznaczony na sprzedaż. Erik wrócił więc do Szwecji z zamiarem wyszukania w Anglii ogierka przeznaczonego na przyszłego reproduktora. Wkrótce jednak otrzymał z Janowa wiadomość, że zdecydowano się sprzedać mu Exelsjora, oczywiście za dużą cenę! Jako uzasadnienie tej decyzji podano, że klacze zakupione w Polsce powinny być pokryte pasującym do nich ogierem. O ile wiem, był to jedyny przypadek eksportu z Polski rocznego ogierka. Jeszcze po wielu latach dyrektor Krzyształowicz, w wywiadzie dla miesięcznika „Arabian Horse World", zapytany, czy kiedykolwiek żałował, że sprzedał któregoś konia, odpowiedział bez namysłu: „Tylko jednego, Exelsjora!"

Czas pokazał, że miał słuszność, bo przy rozsądnym użytkowaniu ogiera w Szwecji jego krew wróciła do Polski i występuje w rodowodach wielu wybitnych koni janowskich.

W swojej nowej ojczyźnie Exelsjor zdobył tytuł narodowego czempiona Szwecji na pierwszym Narodowym Pokazie w 1966 r. Klasy młodzieżowe w tym kraju wprowadzono dopiero od 1974 r. – przedtem oceniano jedynie starsze ogiery i klacze. Licencję hodowlaną otrzymał Exelsjor na podstawie starych zasad, obowiązujących jeszcze w latach 60., kiedy ogier zostawał zakwalifikowany do hodowli na podstawie zaliczonej próby ujeżdżenia. Exelsjor zdał ten test śpiewająco, gdyż – jak wspomina Erik – zawsze był łatwy w obsłudze i miał zrównoważony temperament.

Pierwszy przychówek Exelsjora przyszedł na świat w roku 1967. Od razu dało się zauważyć, że ogier ten jest typowym ojcem matek. W pierwszym roczniku znalazły się takie klaczki jak Ayscha (od Yateemah wywodzącej się z Crabbet), Cienka (od importowanej z Polski Cisawicy) i Salexja (od importowanej z Polski Sake), które później wyrosły na wybitne klacze stadne. Z tego samego rocznika pochodziły także ogiery Grojor i Mimik, eksportowane później do USA. Również Erik Philip-Soerensen przywiózł do pokrycia

Exelsjorem klacze importowane z Polski przez stadninę Blommeröd. Przychówek urodzony z tych kojarzeń odnosił potem sukcesy, na których opierała się późniejsza renoma hodowlana stadniny. Klacze: Borexia, Forexia, Ruxia, Salexja, Aleksja, Rucasja, Edjora i Schecherezade zdobywały czempionaty i zostawały matkami czempionów. Borexia w 1974 r. została narodową czempionką Szwecji, a jej syn, Probat, spłodził zarówno wiele czempionów i czempionek pokazowych, jak koni dzielnych wyścigowo, tak w Polsce, jak i w Szwecji. Edjora, hodowli stadniny Wilkesbacka Erika Erlandssona, eksportowana do USA, dała klacz Kajorę, matkę wybitnego reproduktora Gazala Al Shaqab. Syn Exelsjora, Alrex 1968, zdobył w 1977 r. czempionat Szwecji, a w rękach nowych właścicieli, Bernarda i Jean-Paula Meeus – także Europy. Inny syn Exelsjora, Mexi, eksportowany do Danii, wywarł znaczny wpływ na duńską hodowlę koni arabskich i jego imię często pojawia się w tamtejszych rodowodach.

Rucasja zdobyła złoty medal na Szwedzkim Narodowym Pokazie. W użytkowaniu hodowlanym okazała się raczej matką ogierów: Rusazcie (po Algier) – czempion Szwecji; Rycerz (po Algomej) – czempion i dzielny koń wyścigowy; Rumak (po Partner) – wielokrotny czempion pokazów międzynarodowych. Dała także Pruszję (po Probat), wielokrotną czempionkę, w której rodowodzie Exelsjor powtarza się dwa razy.

Kto mógł przypuszczać, że roczny ogierek importowany 40 lat temu przez Erika Erlandssona, mimo że nieobecny w Polsce, przyczyni się jednak do wyhodowania w Janowie Podlaskim fenomenalnej Pianissimy? Bo przecież Exelsjora w swoim rodowodzie posiada zarówno jej ojciec, Gazal Al Shaqab, jak jej pradziadek Probat!

Exelsjor podczas stacjonowania w Szwecji dał ogółem 36 sztuk potom-

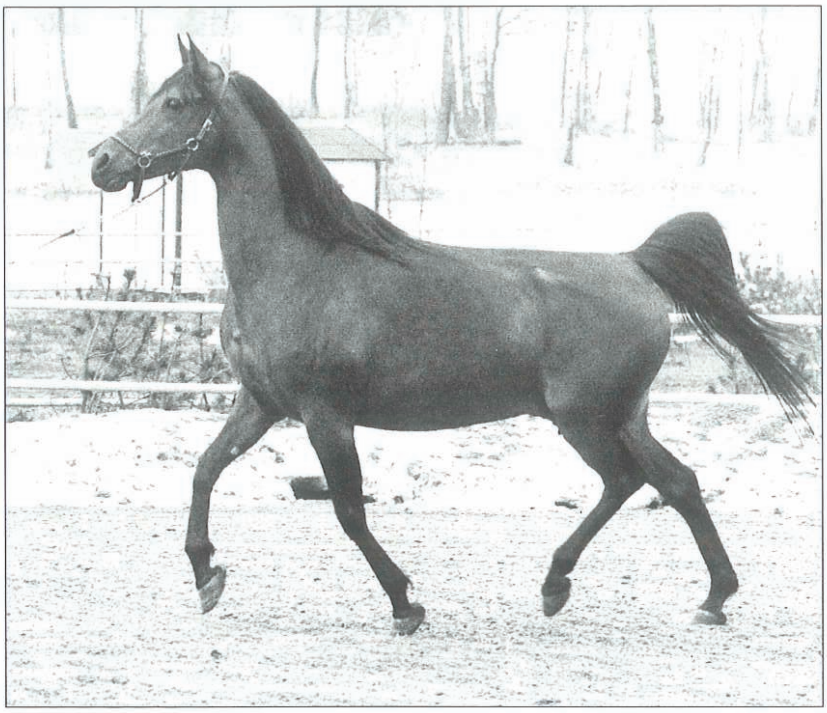

Powyżej: Borexia (Exelsjor – Bogoria), matka słynnego ogiera Probat
Above: Borexia (Exelsjor – Bogoria), dam of chief sire Probat

Poniżej: Erik Erlandsson ze swoim ulubieńcem – młodym Exelsjorem
Below: Erik Erlandsson with his favourite – young Exelsjor

Rucasja (Exelsjor – Rusznica)

stwa. Następnie został wydzierżawiony do USA, gdzie przebywał kolejno w trzech miejscach: u Larry'ego Blacka, potem w Patterson Arabians, a wreszcie u Toma Westa. Tam właśnie spotkał go nieoczekiwany wypadek – okuta klacz kopnęła go tak nieszczęśliwie, że uszkodziła mu żyłę jarzmową – ogier padł po kilku minutach. Erik Erlandsson do dziś wspomina, jak to zażądał od dzierżawcy nazwy firmy ubezpieczeniowej, aby móc wystąpić o odszkodowanie. Wtedy okazało się, że dzierżawca zapomniał ubezpieczyć ogiera, w wyniku czego Erik nie otrzymał za niego ani centa!

Przebywając w dzierżawie w USA Exelsjor zostawił 150 źrebiąt, wśród których znalazł się także ceniony ogier Litigator.

Tak Exelsjor, jak i większość jego potomstwa w latach 60. i 70. dwudziestego wieku, cechował się raczej prostym profilem głowy, gdyż moda na przesadnie szczupacze przyszła później. Miał natomiast i przekazywał na potomstwo cechy, które hodowcy od dawna wysoko cenili u koni arabskich – poprawny pokrój, krótki grzbiet, duże oczy, suchość i czysty, wydajny ruch. Zasłużył przeto na miano prawdziwego arystokraty w swojej rasie. ●

The legacy of Exelsjor

In 1963 a grey colt was born at the Janów Podlaski Stud who, although he never covered a mare in Poland, was to have a profound effect on breeding not only in Sweden, but also in Poland, United States and throughout the world, a stallion who because of his untimely early death has been to a great extent forgotten.

This stallion was Exelsjor by Aquinor out of Eleonora by Witraż.

Exelsjor's dam Eleonora belonged to the French mare family of Cherifa OA foaled in the desert in Syria in 1869 and imported to Etablissements Hippiques Tiaret in Algeria. The family came to Poland in 1930 when Eleonora's great grand dam Guenina 1924 by Cherine OA was imported to the Snopków stud. The family of Cherifa OA is one of the smallest in Poland but has produced several stallions of breeding quality including Elf, Elkin, El Trypoli, Elbrus, Ernal, Engano and Eleuzis who is line bred to Eleonora. Both Eleonora's dam Zmora and her grandam Bad were lost in the World War II and when peace was declared in 1945 Cherifa's family had been reduced to one representative – Eleonora. Before she perished in the war Bad produced the stallion Bad Afas grandsire of the great Comet. Fortunately

Eleonora produced a total of 16 foals for the stud including the two sisters Elwirena 1954 and Ellenai 1956 by Wielki Szlem.

Exelsjor's sire Aquinor was one of the last genuine Saklawi stallions in Poland. He was sired by Miecznik out of Amneris, Milordka line (Saklawi), by Amurath Sahib. Miecznik's dam was the beautiful Koalicja, also out of Milordka family, line bred, as was Amurath Sahib, to Bairactar OA.

In many ways it was strange mating and probably one which modern breeders would not consider – the mating of the bay kuhailan mare Eleonora to the milkwhite Saklawi stallion Aquinor. The mating of two opposites which produced the superlative. Perhaps it is a confirmation of the old discussion about „hybrid strength" – the mating of opposites which when it succeeds produces an exceptional individual with the capacity to improve the next generations.

In 1964 Erik Erlandsson had seen his first pure-bred Arabian horses (one of them was Elwirena who had been imported to Sweden in 1960), he was hooked for life and made the first of many trips to Poland in 1964. At Janów Podlaski Erik saw Elwirenas's dam Eleonora – he relates 40 years later that he has never forgotten Eleonora (who was then 20 years old) and that he hasn't seen anything since that approached her – type, charisma, confirmation, and enormous, expressive dark eyes. Erik purchased several mares and asked to see what they considered to be the best of the up and coming colts – two were presented, one of these was Exelsjor but he was not for sale! Erik returned to Sweden and was prepared to search in the UK to find a suitable colt.

A short time after his return he was contacted by Janów Podlaski who were prepared to let Exelsjor go – for a price! The reason given was that Erik's Polish imports should be covered with a fitting stallion, to my knowledge this is the only time a yearling colt has been sold from Poland. Many years later in an interview in Arabian Horse World Director Krystałowicz was asked if he regretted selling any horse – „only one" he replied –„Exelsjor"!

Time has proven him right, and by the judicious use of the stallion in Sweden the blood of Exelsjor has returned to his home stud and is prominent in Janów Podlaski's top horses.

In his new homeland Exelsjor was awarded the title Swedish national champion stallion in 1966 when Erik showed him at the first national show (at that time there was only classes for mares and stallions, junior classes were introduced in 1974).

In Sweden Exelsjor was licensed for breeding according to the old tough rules of the 60's, which included a riding test on intermediate level – Exelsjor passed with flying colours. Erik says that Exelsjor was an easy horse to have in the stable and had a kind temperament.

Exelsjor's first get were born in 1967 and it right from the start it was apparent that he was predominately a broodmare sire. His first crop included the fillies Ayscha out of the Crabbet mare Yateemah, Cienka out of Polish Cissawica and Salexja out of Polish Sake all of whom became top class individuals and top producing broodmares. The stallions Grojor and Mimik, both exported to the USA were also born in 1967. In an agreement with Erik Philip-Sårensen several of Blommeröds imported mares were covered by Exelsjor. The stock Exelsjor sired were the foundation upon which Blommeröds future success was founded. The mares Borexia, Forexia, Ruxia, Salexja, Aleksja, Rucasja, Edjora and Scheherazade developed into champions and even produced champions. Borexia was national champion in 1974 and she is the dam of Probat, sire of both mare and stallion champions and of winning racehorses in both Poland and Sweden. Edjora was born at the Wilkesbacka stud and exported to the USA where she produced the champion mare Kajora, the dam of Gazal al Shaqab. The Exelsjor son Alrex foaled in 1968, was Swedish national champion in 1977 and European champion stallion in the ownership of his French owners Bernard and Jean Paul Meeus. Exelsjor son Mexi was exported to Denmark and has a strong influence in Danish breeding, his name can be found in pedigrees of many top Danish horses.

Rucasja was a gold medal winner at the national show and a dam of stallions. She produced national champion Rusazcie by Algier, champion and successful racehorse Rycerz by Algomej, multi international champion Rumak by Partner and multi champion mare Pruszja by Probat (with Exelsjor twice in her pedigree).

When Erik Erlandsson 40 years ago imported, the yearling colt Exelsjor who could guess that he would, despite his disappearance from Poland contribute to one of the best individuals produced by Janów Podlaski – Pianissima 2003 through her sire Gazal al Shaqab and her great grandsire Probat.

Exelsjor sired a total of 36 foals in Sweden before he was leased firstly to Larry Black and secondly to Patterson Arabians and thirdly to Tom West in the USA. At West's property Exelsjor was involved in a freak accident, he was kicked by a shod mare, his jugular vein was severed and he died within a few minutes. Erik relates that he requested the name of the insurance company to file a claim for insurance but that the leasee had forgotten to pay insurance and Erik did not receive a cent for his valuable stallion!

In the USA Exelsjor sired a total of 150 foals, including the popular stallion Litigator.

As most horses of the 60's and 70's both Exelsjor and his sons and daughters have rather straight profiles, the modern, exaggerated, dished profile was not considered a part of Arabian type. The age old qualities which breeders have always strived for – good confirmation, correctness, short back, big eyes, refinement and good true action were still the mark of the best Arabian horses. Exelsjor had these qualities in abundance as well as the capacity to pass them on to his sons and daughters and through them to future generations, he was indeed an aristocrat of the breed.